

Trvalé opuštění společné domácnosti

O trvalé opuštění společné domácnosti nejde v případě, že opuštění společné domácnosti je motivováno snahou vyhnout se neshodám, ke kterým mezi manžely před opuštěním společné domácnosti docházelo a jejichž opakování by bylo možné reálně očekávat. Za svobodný projev vůle také nelze považovat situaci, kdy jeden z manželů zamezí druhému přístup do společného bytu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 26 Cdo 2241/2003, ze dne 27.8.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně J. P., zastoupené advokátem, proti žalovanému J. P., zastoupenému advokátem, o určení výlučného nájemce bytu, vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 52 C 261/94, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 25. března 2003, č. j. 47 Co 53/2002 - 135, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. března 2003, č. j. 47 Co 53/2002 - 135, a rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 16. října 2001, č. j. 52 C 261/94-99, se zrušují a věc se vrací Městskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Městský soud v Brně (soud prvního stupně) - poté, co jeho zamítavý rozsudek ze dne 6. 3. 1995, č. j. 52 C 261/94-24, byl k odvolání žalobkyně usnesením Krajského soudu v Brně jako soudu odvolacího ze dne 7. 11. 1995, č. j. 13 Co 256/95-33, zrušen a věc byla se závazným právním názorem vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení - rozsudkem ze dne 16. 10. 2001, č. j. 52 C 261/94-99, vyhověl žalobě a určil, že žalobkyně je jedinou nájemkyní "bytu II. kategorie, sestávajícího ze tří pokojů, kuchyně a příslušenství, nacházejícího se ve 2. podlaží domu v B. na ulici D. 56" (dále jen "sporný byt", resp. "byt"); v návaznosti na rozhodnutí ve věci samé rozhodl o nákladech řízení účastníků.

K odvolání žalovaného odvolací soud rozsudkem ze dne 25. 3. 2003, č. j. 47 Co 53/2002 - 135, citovaný v pořadí druhý rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení účastníků.

Soudy obou stupňů především dovodily (v souladu se závazným právním názorem vysloveným v předchozím zrušujícím usnesení odvolacího soudu), že žalobkyně má na požadovaném určení naléhavý právní zájem ve smyslu § 80 písm. c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“). Dále dospěly k závěru, že žalovaný ještě za trvání manželství účastníků opustil trvale společnou domácnost a žalobkyně se tak (ve smyslu § 707 odst. 1 a § 708 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů - dále jen "obč. zák.") stala výlučnou nájemkyní sporného bytu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opřel o ustanovení § 237 odst. 1 písm. b/ o.s.ř. a v němž výslovně uplatnil dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. Namítal, že přechod nájmu dle § 708 ve spojení s § 707 odst. 1 obč. zák. je možný pouze tehdy, pokud jeden z manželů - nájemce opustí trvale společnou domácnost. Žalovaný s žalobkyní však netvořili domácnost již dlouho předtím, než se žalovaný z bytu odstěhoval. Žili sice v jednom bytě, avšak neuhrazovali náklady na své potřeby společně. Teprve později se z bytu odstěhoval, a to nikoliv s úmyslem tento byt dále neužívat, nýbrž aby se vyhnul sporům s manželkou, než se věci mezi nimi vyřeší. Žalobkyně poté v bytě vyměnila zámky a žalovanému neumožnila byt užívat. Z tohoto důvodu nemohlo dojít k přechodu nájmu a žalovaný je nadále nájemcem bytu, neboť k zániku jeho nájmu bytu jiným způsobem rovněž nedošlo. Případný vznik užívacího práva k jinému bytu na straně žalovaného je irelevantní. Dle názoru žalovaného žalobkyně neosvědčila ani naléhavý právní zájem. Chtěla-li věc řešit, měla možnost žádat soud o zrušení společného nájmu bytu. Účastníci se ještě před vyhlášením napadeného rozsudku stali zakladateli a členy Bytového družstva D. 56, B. Žalovaný se proto domnívá, že pokud zde opravdu je naléhavý právní zájem, mělo by rozsudkem být rovněž řešeno členství v tomto družstvu, neboť za situace, kdy by bylo určeno, že žalobkyně je jedinou nájemkyní bytu, toto by se dostalo do rozporu s právem žalovaného jako člena družstva na plný a nerušený výkon práv spojených s užíváním bytu ve smyslu stanov družstva. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), za splnění podmínky advokátního zastoupení dovolatele (§ 241 odst. 1 a 4 o.s.ř.), má předepsané obsahové náležitosti (§ 241a odst. 1 o.s.ř.) a je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b/ o.s.ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil.

Napadený rozsudek byl proto podle § 242 odst. 1 a 3 o.s.ř. přezkoumán v celém rozsahu, přičemž dovolací soud byl vázán uplatněnými dovolacími důvody i jejich obsahovou konkretizací s výjimkou vyplývající z ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o.s.ř., dle něhož dovolací soud přihlédne též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a/ a b/, odst. 3 o.s.ř. a k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.).

Prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. lze odvolacímu soudu vytknout, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Je-li předpokladem přípustnosti žaloby na určení ve smyslu § 80 písm. c/ o.s.ř., aby na požadovaném určení měl žalobce naléhavý zájem, je třeba nejprve se zabývat námitkou, již dovolatel existenci naléhavého právního zájmu zpochybňuje.

Soudní praxe je jednotná v tom, že naléhavý právní zájem je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo právo žalobce nebo právní vztah, na kterém je účasten, ohroženo, popřípadě tam, kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Určovací žaloba má povahu preventivní; jejím účelem je poskytnout ochranu právnímu postavení (právu) žalobce dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva, a naopak, není namístě tam, kde právní vztah nebo právo již porušeny byly, a kde je žalobci k dispozici žaloba o splnění povinnosti podle § 80 písm. b) o.s.ř.; prevence již pozbývá smyslu a přiléhavou se stává reparace v podobě odstranění následků porušení práva, pročež žalobce právní zájem na určení právního vztahu nebo práva již mít nemůže.

Avšak i v případě, že lze žalovat o splnění povinnosti, připouští soudní praxe, že je naléhavý právní zájem na určení ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř. dán, jestliže rozhodnutí o určovací žalobě je způsobilé vytvořit pevný základ pro právní vztahy účastníků sporu a svými důsledky předejít případným dalším žalobám na plnění, anebo jestliže případná žaloba o splnění povinnosti nevystihuje (nemůže vystihnout) celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva (a naopak určovací žaloba tak činí účinněji než jiné procesní prostředky).

Jestliže žalobkyně tvrdí, že právo společného nájmu bytu manžely zaniklo v důsledku trvalého opuštění společné domácnosti žalovaným a ona se stala výlučnou nájemkyní bytu, zatímco žalovaný toto tvrzení popírá a tvrdí, že právo společného nájmu bytu účastníků nadále trvá, jsou splněny předpoklady přípustnosti žaloby na určení, že žalobkyně je jedinou nájemkyní předmětného bytu, neboť kladným rozhodnutím o ní bude odstraněn stav nejistoty právního postavení žalobkyně ve vztahu k tomuto bytu a současně se tím předejde i případným dalším sporům (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 2534/99, uveřejněný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazek 3, C 260). Názor dovolatele, že žalobkyni poskytuje občanský zákoník „možnost žádat soud o zrušení společného nájmu bytu“ je nepřiléhavý, neboť by nutil žalobkyni požadovat zrušení právního poměru, o němž tvrdí, že zanikl.

K námitce, že by rozsudkem mělo být „řešeno“ členství účastníků v družstvu D. 56, B., nelze přihlížet již proto, že jde o novou skutečnost, jejíž uplatnění až v dovolacím řízení není přípustné (§ 241a odst. 4 o.s.ř.).

Opodstatnění nelze přiznat ani námitce, že žalovaný s žalobkyní netvořili domácnost již dlouho předtím, než se žalovaný z bytu odstěhoval (z čehož dovolatel dovozuje, že nelze uvažovat o tom, že opustil trvale společnou domácnost.) V této souvislosti Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 13.3.2002, sp. zn. 26 Cdo 629/2002, uveřejněném v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazek 24, C 1773, dovedl, že nelze bezvýhradně trvat na požadavku, aby manželé vedli společnou domácnost ke dni, kdy jeden z nich projevil a realizoval svoji vůli trvale společnou domácnost opustit, tedy na požadavku, že okamžik ukončení společné domácnosti spadá časově v jedno s okamžikem trvalého opuštění společné domácnosti. Naopak ve vztazích mezi manžely jde spíše o situaci, kdy manželství sice po formální stránce trvá, ale nese znaky manželství rozvráceného, a kdy trvalé opuštění společné domácnosti jedním z nich je důsledkem (projevem) rozvratu manželských vztahů.

Nicméně důvodnou shledal dovolací soud zásadní výhradu dovolatele proti závěru, že společný nájem bytu účastníků

zanikl tím, že žalovaný trvale opustil společnou domácnost.

Trvalým opuštěním společné domácnosti se obecně rozumí jednání vedené s úmyslem domácnost zrušit a již ji neobnovit. Ve vztahu mezi manžely je jím takové jednání, kdy za trvání manželství jeden z manželů byt opustí, přičemž lze dovodit, že tak učinil s úmyslem se již nevrátit. Jelikož trvalé opuštění společné domácnosti je nejen úkonem faktickým, nýbrž i právním, musí být také svobodným projevem vůle manžela, který domácnost opouští. O případ tohoto druhu nejde v případě, že opuštění společné domácnosti je motivováno snahou vyhnout se neshodám, ke kterým mezi manžely před opuštěním společné domácnosti docházelo a jejichž opakování bylo možné reálně očekávat (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1980/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, ročník 2000, č. 4, pod poř. číslem 37). Za svobodný projev vůle pochopitelně nelze též považovat situaci, kdy jeden z manželů zamezí druhému přístup do společného bytu.

Z hlediska požadavku, aby opuštění společné domácnosti bylo svobodným projevem vůle žalovaného, se soudy obou stupňů věci důsledně nezabývaly. Závěry, které soudy obou stupňů uvádějí v odůvodnění svých rozhodnutí jako skutková zjištění, nehledě k výhradám dále uvedeným, nejsou dostatečným podkladem pro rozhodnutí ve věci. Zejména odvolacím soudem zdůrazňované okolnosti (že žalovaný v řízení o rozvod vypovídal, že nevede společnou domácnost s žalobkyní, že v průběhu tohoto řízení mu byly zásilky doručovány na adresu B., n. 25, kde bydlel s I. S., že z tohoto družského stavu se dne 9. 3. 1993 narodil chlapec, že žalovaný nevznesl výhrady k doručení předvolání, že v řízení sp. zn. 30 C 34/96 žalovaný uváděl, že se po rozpadu svého manželství nastěhoval do bytu své matky, že tento byt matka následně směnila za byt v K. ulici, kam se dne 13.5.1993 společně přestěhovali, že v uvedeném řízení žalovaný tvrdil, že s matkou bydlel a vedl společnou domácnost řadu měsíců před její smrtí dne 18.5.1993, že byl žalovaný pravomocně určen nájemcem bytu v K. ulici) bez dalšího nic nevyovídají o tom, zda žalovaný dobrovolně a s trvalým úmyslem nevrátit se opustil předmětný byt, a nevyvracejí verzi žalovaného, že byl nucen byt opustit a bydlet s matkou proto, že mu žalobkyně zamezila přístup do něj. Je třeba též přisvědčit dovolateli, že samotný vznik užívacího (nájemního) práva k jinému bytu nemá na řešení otázky zániku společného nájmu bytu manžely vliv a důvody, na jejichž základě soud v řízení sp. zn. 30 C 34/96 dovodil, že žalovaný je nájemcem bytu v K. ulici, se odvolací soud (ani soud prvního stupně) nezabýval.

Právní posouzení věci odvolacím soudem (i soudem prvního stupně) je tedy neúplné a tudíž i nesprávné.

Řízení je navíc postiženo vadami, které mohly mít za následek nesprávné posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o.s.ř.) a k nimž dovolací soud přihlíží, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 věta druhé o.s.ř.).

Z ustanovení § 221 odst. 1 písm. c/ o.s.ř. vyplývá, že podmínky pro potvrzení ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně nejsou dány mimo jiné tehdy, jestliže rozsudek soudu prvního stupně není přezkoumatelný pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů. V případech, kdy je rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelné, protože soud nerespektoval zásady uvedené v ustanovení § 157 a § 132 o.s.ř., musí odvolací soud takové rozhodnutí zrušit (§ 221 odst. 1 písm. c/ o.s.ř.); jestliže tak neučiní a přijme rozhodnutí ve věci samé, zatíží řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1045/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, ročník 2001, pod poř. číslem 14, dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2003, sp. zn. 21 Cdo 1945/2002).

V projednávané věci soud prvního stupně v rozporu s ustanovením § 157 odst. 2 o.s.ř. neuvedl (srozumitelně) které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění, jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů, proč neprovedl (popř. nehodnotil) i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce. Soud prvního stupně cituje z provedených důkazů pouze tři své spisy, aniž by přesně specifikoval, jaká zjištění z kterých konkrétních listin ve spisech obsažených učinil, a jaký mají tato zjištění význam z hlediska hmotného práva, z těchto spisů navíc cituje zčásti pouhý tvrzení účastníků, popř. jejich právní názory, a nikoli objektivně zjištěné skutečnosti či závěry vyjádřené v soudních rozhodnutích, pomíjí bez jakéhokoli vysvětlení řadu dalších důkazů (výpovědi obou účastníků, svědků a dalších listin jím vyžádaných či předložených účastníky), nijak se nevypořádává s obranou žalovaného uplatněnou již ve vyjádření k žalobě. Odvolací soud tyto závažné nedostatky (nepřezkoumatelnost) rozsudku soudu prvního stupně ignoroval, aniž prováděl dokazování doplňoval vadné skutkové závěry soudu prvního stupně a dopustil se navíc obdobných pochybení, když se nevypořádal s odvolacími námitkami žalovaného, z důkazů citoval tvrzení bez toho, aby uvedl, zda a proč je považuje za pravdivá, či z jakého důvodu je cituje („žalovaný jako účastník řízení uvedl, že po rozpadu svého manželství se žalobkyně se nastěhoval do bytu své matky ... tento následně matka směnila za družstevní byt na adrese B., K. 11, kam se dne 13.5.1993 přestěhovali“), neuvedl, jaký právní význam přikládá tomu, že pravomocným rozsudkem ze dne 17. 10. 2000 byl žalovaný určen nájemcem družstevního bytu v B., K. 11, a vyslovil rozporuplný závěr, že „neuvěřil tvrzení žalovaného, že pokud matka A. P. vyměnila svůj třípokojový byt na adrese B., L. 69, za jednopokojový byt v B., K. 11,

žalovaný se do takto malého bytu nepřestěhoval“ a že „takováto velikostní výměna neodpovídá soužití dvou osob ve společné domácnosti“.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. napadené rozhodnutí zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)